

Presenting the Structural Model of Academic Burnout based on the Emotional Atmosphere of the Family and the Perceived Social Support, Emphasizing the Mediating Role of Attachment Styles in Female Students of the First Secondary School in Qom City

Fatemeh Ghandi ^{1*}

1 Educational Psychology, Tolouemehr Non-Profit University of Qom

* Corresponding author: fatemehghandi81@gmail.com

Received: 2024-05-31

Accepted: 2024-07-14

Abstract

Purpose: The purpose of this research was to present a structural model of academic burnout based on the emotional atmosphere of the family and perceived social support, emphasizing the mediating role of attachment styles. **Method:** The descriptive research method was of the correlation type (structural equations). 232 female students of the first secondary school in Qom City were selected according to the entry and exit criteria by multi-stage cluster sampling method. The tools used in this research included Zimmet et al.'s Perceived Social Support Questionnaire (1988), Hillburn's Family Emotional Climate Questionnaire (1964), Collins and Reed's Attachment Styles Questionnaire (1990), and Bresso et al.'s (1997) Academic Burnout Questionnaire. To analyze the research model, the structural equation model was used using AMOS24 software. **Findings:** The findings showed that family emotional atmosphere ($P=0.041$, $\beta=-0.18$), social support ($P=0.035$, $\beta=-0.24$), and secure attachment style ($P=0.047$), $\beta = -0.14$) had a negative and significant effect on academic burnout; Avoidant attachment style had no significant effect on academic burnout ($P=0.946$, $\beta=0.001$); But ambivalent attachment style had a positive and significant impact on academic burnout ($P=0.033$, $\beta=0.24$). Family emotional atmosphere ($P=0.048$, $\beta=0.13$) and social support ($P=0.032$, $\beta=0.28$) had a positive and significant effect on secure attachment style. **Conclusion:** Based on the research findings, it is concluded that the perceived social support and the emotional atmosphere of the family, through secure and ambivalent attachment style, Paying attention to this effect mechanism can be effective in preventive and therapeutic interventions to reduce academic burnout.

Keywords: Academic burnout, Affective atmosphere of family, Perceived social support, Attachment styles

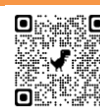
© 2019 Journal of New Approach to Children's Education (JNACE)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2022 The Authors.

How to Cite This Article: Ghandi, F. (2024). Presenting the Structural Model of Academic Burnout based on the Emotional Atmosphere of the Family and the Perceived Social Support, Emphasizing the Mediating Role of Attachment Styles in Female Students of the First Secondary School in Qom City. *JNACE*, 6(3): 281-297.

ارائه الگوی ساختاری فرسودگی تحصیلی بر مبنای جو عاطفی خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده با تاکید بر نقش میانجی سبک‌های دلبستگی در دانش‌آموزان

فاطمه قندی*^۱

^۱ روانشناسی، علوم انسانی، دانشگاه غیرانتفاعی طلوع مهر قم
* نویسنده مسئول: fatemehghandi81@gmail.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۰۴/۲۴

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۰۳/۱۱

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر، ارائه الگوی ساختاری فرسودگی تحصیلی بر مبنای جو عاطفی خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده با تاکید بر نقش میانجی سبک‌های دلبستگی بود. روش: روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی (معادلات ساختاری) بود. از میان دانش‌آموزان دختر متوسطه اول شهر قم ۲۳۲ نفر، با توجه به ملاک‌های ورود و خروج به شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش شامل پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک شده زیمت و همکاران (۱۹۸۸)، پرسشنامه جو عاطفی خانواده هیل برن (۱۹۶۴)، پرسشنامه سبک‌های دلبستگی کولینز و رید (۱۹۹۰) و پرسشنامه فرسودگی تحصیلی برسو و همکاران (۱۹۹۷) بود. به منظور تحلیل مدل پژوهش از مدل معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار AMOS24 استفاده شد. یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که جو عاطفی خانواده (β=-۰/۱۸، P=۰/۰۴۱)، حمایت اجتماعی (β=-۰/۲۴، P=۰/۰۳۵) و سبک دلبستگی ایمن (β=-۰/۱۴، P=۰/۰۴۷) دارای اثر منفی و معنی‌داری بر فرسودگی تحصیلی بودند؛ سبک دلبستگی اجتنابی دارای اثر معنی‌داری بر فرسودگی تحصیلی نبود (β=۰/۰۰۱، P=۰/۹۴۶)، اما سبک دلبستگی دوسوگرا دارای اثر مثبت و معنی‌داری بر فرسودگی تحصیلی بود (β=۰/۲۴، P=۰/۰۳۳). جو عاطفی خانواده (β=۰/۱۳، P=۰/۰۴۸) و حمایت اجتماعی (β=۰/۲۸، P=۰/۰۳۲)، دارای اثر مثبت و معنی‌داری بر سبک دلبستگی ایمن بودند. نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های پژوهش نتیجه گرفته می‌شود، حمایت اجتماعی ادراک شده و جو عاطفی خانواده، از طریق سبک دلبستگی ایمن و دوسوگرا می‌توانند بر فرسودگی تحصیلی اثرگذار باشند. توجه به این مکانیزم اثر می‌تواند در مداخلات پیشگیری و درمانی برای کاهش فرسودگی تحصیلی مؤثر باشد.

واژگان کلیدی: فرسودگی تحصیلی، جو عاطفی خانواده، حمایت اجتماعی ادراک شده، سبک‌های دلبستگی

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان محفوظ است.

شبهه استناد به این مقاله: قندی، فاطمه. (۱۴۰۳). ارائه الگوی ساختاری فرسودگی تحصیلی بر مبنای جو عاطفی خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده با تاکید بر نقش میانجی سبک‌های دلبستگی در دانش‌آموزان. فصلنامه رویکردی نو بر آموزش کودکان، ۶(۳): ۲۸۱-۲۹۷.

مقدمه

مانند گران باری نقش، فشار و محدودیت زمانی و فقدان منابع لازم برای انجام دادن وظایف و تکالیف محول شده است (Wang, Guan, Li, Xing & Rui, 2019). فرسودگی تحصیلی شامل سه مؤلفه خستگی هیجانی، بی‌علاقگی و ناکارآمدی می‌باشد. خستگی هیجانی که اشاره به احساس خالی شدن و تهی

در چند سال اخیر فرسودگی تحصیلی^۱ به علت تاثیر منفی‌ای که بر فرایند آموزش و یادگیری بر جای می‌گذارد مورد توجه متخصصان تعلیم و تربیت قرار گرفته است. فرسودگی حالتی از خستگی ذهنی و هیجانی است که حاصل سندرم استرس مزمن

شود. حمایت اجتماعی ادراک شده^۳، مفهومی است که به ارزیابی های ذهنی افراد درباره روابط و رفتارهای حمایتی اشاره دارد. به عبارتی میزان دسترسی و ادراک فرد از دسترس بودن حمایت دیگران، در صورت نیاز به کمک است. در واقع این مفهوم بازگوکننده برداشت فرد از تبادلات بین فردی در میان اعضای شبکه اجتماعی است که برای فرد، مفید و سودمند شناخته می شود (Nourialegha et al, 2021). حمایت اجتماعی ادراک شده تأثیر عمیقی بر موفقیت، بهزیستی، سازگاری، انگیزه تحصیلی دارد.

پژوهش ها نشان داده اند که سبک های دلبستگی باعث کاهش فرسودگی تحصیلی می شود (باغبان و سلیمی، ۱۴۰۰، Eriksen et al, 2020; Ipolyi et al, 2021). از متغیرهای تأثیرگذار بر نوع روابط افراد با دیگران سبک های دلبستگی^۴ است. دلبستگی پیوند عاطفی نسبتاً پایداری است که در رابطه بین کودک و مادر یا مراقب ثابت او شکل می گیرد. پاسخ های والدین به علایم رفتار دلبستگی کودک و در دسترس بودن آنها در موقعیت های تنش زا، مکان و شرایط امنی برای کودک فراهم می کند که بر اساس آن، کودک انتظارات خود از محیط را سازمان دهی می کند. سبک های دلبستگی بر اساس روابط اولیه مراقب-کودک شکل می گیرد (Verbeke et al, 2019). سازنده این سازه، سه سبک دلبستگی ایمن، اجتنابی و دوسوگرا را معرفی کرده است بنا بر نتایج پژوهش ها، دلبستگی ایمن با ویژگی های ارتباطی مثبت، شامل صمیمیت، دلبستگی اجتنابی با سطوحی پایین تر از صمیمیت و تمهد و دلبستگی دوسوگرا با شور و هیجان و دل مشغولی درباره روابط توأم با خرسندی کم، مرتبط است (قریان پور لقمجانی و همکاران، ۱۳۹۸). در مطالعه (Pines (2004) بین سبک های دلبستگی و فرسودگی، همبستگی مشاهده شد. نتایج پژوهش وی نشان داد، بین سبک دلبستگی ایمن و فرسودگی همبستگی منفی وجود دارد؛ همچنین بین سبک های دلبستگی اضطرابی و اجتنابی با فرسودگی، همبستگی مثبت دیده می شود (Pines, 2004). همچنین پژوهش ها نشان داده اند که بین جو عاطفی خانواده با سبک های دلبستگی و بین حمایت اجتماعی ادراک شده با سبک های دلبستگی رابطه معناداری وجود دارد.

با توجه به توضیحات ارائه شده به نظر می رسد بین متغیرهای جو عاطفی خانواده، حمایت اجتماعی ادراک شده و سبک های دلبستگی با فرسودگی تحصیلی رابطه وجود دارد. از آن جمله می توان به پژوهش های بیانفر و امیریان (۱۴۰۰)، باغبان و سلیمی (۱۴۰۰) و حاجی حسنی (۱۳۹۷) اشاره نمود ولی در رابطه ارائه الگوی ساختاری پیش بینی فرسودگی تحصیلی بر مبنای جو عاطفی خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده با نقش میانجی سبک های دلبستگی پژوهش علمی یافت نشد. بدین

شدن از منابع هیجانی فرد دارد، به عنوان مؤلفه استرس فردی مورد ملاحظه قرار می گیرد. بی علاقتی اشاره به پاسخ های منفی بدبینانه یا بیش از حد با بی رغبتی به سایر افراد در محل کار دارد که مولفه بین فردی فرسودگی را نشان می دهد و سرانجام ناکارآمدی اشاره به احساس کاستی در شایستگی و میزان باروری و حس کارایی پایین فرد دارد که مولفه خودارزیابی فرسودگی را شامل می شود (ذکی بخش و همکاران، ۱۳۹۸).

پژوهش ها نشان داده اند که جو عاطفی خانواده باعث کاهش فرسودگی تحصیلی می شود (ابراهیمی و همکاران، ۱۴۰۱، González et al, 2020). دانش آموزان برای حل خلاقانه مسائل در کنار داشتن اطلاعات و داده های مناسب، نیازمند جو عاطفی مناسب در خانواده هستند. به طوری که اگر افراد جامعه به ویژه والدین از تأثیر جو عاطفی خانواده^۲ و عملکرد خود بر روی سلامت و شکوفایی فرزندان آگاه باشند، سعی خواهند کرد که فضایی آرام، متعادل و حمایت کننده را برای فرزندان خویش مهیا کنند. همچنین در دوران اخیر که تحولات اجتماعی زیادی به وقوع پیوسته، خانواده با مسائل عدیده ای روبرو گردیده است که نظام خانواده را تحت تأثیر قرار داده و تغییرات زیادی را در درون خانواده ایجاد کرده که شناخت این تغییرات و برنامه ریزی های مناسب در برخورد با این تغییرات، نیازمند بررسی و مطالعه است (بنانی و همکاران، ۱۳۹۷). از طرف دیگر فضای عاطفی، کیفیت الگوی های ارتباطی و ارزش های اساسی حاکم در خانواده در نحوه شکل گیری پایه های شخصیتی و ویژگی های روانی- رفتاری اعضا تأثیر ژرف و پایدار دارد، بنابراین جو عاطفی خانواده به مجموع روابط و تعاملات عاطفی که بین اعضای یک خانواده وجود دارد همانند بیان احساسات و علایق، نحوه ارتباط و طرز برخورد افراد با یکدیگر گفته می شود. بدیهی است در خانواده هایی که جو عاطفی ناسالم است، اعضای آن پیوسته در نزاع و کشمکش به سر می برند و فرزندان قربانیان اصلی چنین شرایطی محسوب می شوند (ثمری صفا و همکاران، ۱۴۰۰). پژوهش ها نشان می دهد که جو عاطفی خانواده می تواند به عنوان عاملی برای عملکرد تحصیلی مناسب، انگیزش بالا (Li, 2015)، خودپنداری مثبت و حس تعلق به مدرسه باشد.

از سوی پژوهش ها نشان داده اند که حمایت اجتماعی ادراک شده می تواند باعث کاهش فرسودگی تحصیلی شود (بیانفر و امیریان، ۱۴۰۰، صدوقی و هاشم نژاد، ۱۳۹۹ و Nourialegha et al, 2021). حمایت اجتماعی به عنوان شبکه حمایتی به سیستمی با دامنه بزرگ تا کوچک از افراد اشاره دارد که زمان نیاز به کمک، قابل دسترس باشند. حمایت اجتماعی به صورت حمایت دریافتی و ادراک شده مفهوم سازی می شود. حمایت اجتماعی دریافتی، اعمالی را در بر می گیرد که به وسیله اعضای شبکه اجتماعی انجام می شود تا به فردی که نیاز دارد، کمک

توسط آزمودنی‌ها انجام شده است. خستگی تحصیلی ۵ ماده (۱)، ۴، ۷، ۱۰، ۱۳) بی‌علاقگی تحصیلی ۴ ماده (۲، ۵، ۱۱، ۱۴) و نا کارآمدی تحصیلی ۶ ماده (۳، ۶، ۸، ۹، ۱۲، ۱۵) دارد. حداقل نمره ۱۵ و حداکثر نمره ۷۵ می‌باشد. پایایی پرسشنامه را سازندگان آن (Bersou et al, 1997) به ترتیب ۰/۷۰، ۰/۸۲ و ۰/۷۵ برای سه حیطه‌ی فرسودگی تحصیلی محاسبه کرده‌اند. همچنین روایی پرسشنامه را با روش تحلیل عامل تأییدی محاسبه شده که شاخص‌های برازندگی تطبیقی و شاخص برازندگی افزایشی و شاخص جذر میانگین مجزورات خطای تقریب مطلوب گزارش شده است. همچنین در ایران نغمی (۱۳۸۸) پایایی پرسشنامه را به ترتیب ۰/۷۹، ۰/۸۲ و ۰/۷۵ برای سه حیطه‌ی فرسودگی تحصیلی به دست آورده است.

۲. پرسشنامه جو عاطفی خانواده هیل برن^۶ (۱۹۶۴)

پرسشنامه جو عاطفی خانواده توسط Hillburn در سال (۱۹۶۴) طراحی شده است. این پرسشنامه یک ابزار خودگزارشی است که شامل ۱۶ گویه و ۲ خرده مقیاس (رابطه پدر - فرزندی گویه‌های ۱، ۳، ۵، ۷، ۹، ۱۱، ۱۳، ۱۵ و رابطه مادر - فرزندی گویه‌های ۲، ۴، ۶، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۱۶) است و شامل محبت، نوازش، تأیید کردن، تجربه‌های مشترک، هدیه دادن، تشویق کردن، اعتماد، احساس امنیت است. این پرسشنامه بر اساس مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) است. حداقل نمره ۱۶ و حداکثر نمره ۸۰ می‌باشد. سازندگان پرسشنامه (Hillburn) ضریب پایایی آزمون را از طریق آلفای کرونباخ و بازآزمایی محاسبه کردند که به ترتیب ۰/۸۷ و ۰/۸۳ به دست آمده است. همچنین در ایران برای ارزیابی روایی این آزمون ارجمند و کاظمیان (۱۳۹۸) از روی ماده‌های آزمون اقدام به تهیه یک پرسشنامه ملاک کردند که به نوعی متفاوت به ارزیابی حیطه‌های هشتمانه این مقیاس می‌پرداختند، که پس از اجرای آن بر روی یک نمونه ۱۰۰ نفری از دانش‌آموزان، ضریب همبستگی بین نمره کل مقیاس روابط عاطفی اعضای خانواده و پرسشنامه ملاک را محاسبه کردند که این ضریب بین نمره کل این دو آزمون (۰/۶۷) به دست آمد. نتایج ضریب همبستگی بین این دو آزمون نشان داد که روایی این آزمون در حد مطلوب است همچنین پایایی پرسشنامه را از طریق ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ به دست آورده است.

۳. پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک شده زیمت، دالم و فارلی^۷ (۱۹۸۸):

مقیاس چندبعدی حمایت اجتماعی ادراک شده توسط Zimet et al (1988) ساخته شده است و یک ابزار ۱۲ ماده‌ای است و حمایت اجتماعی را از سه منبع خانواده، اجتماع و

ترتیب این مطالعه به عنوان بخشی مقدماتی از یک مطالعه بزرگتر هدایت می‌شود تا زوایای ناشناخته جو عاطفی خانواده، حمایت اجتماعی ادراک شده و سبک‌های دلبستگی با فرسودگی تحصیلی را با ظرافت بیشتری مقایسه کند و در نهایت به این پرسش پاسخ دهد که آیا مدل فرسودگی تحصیلی بر مبنای جو عاطفی خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده با نقش میانجی سبک‌های دلبستگی از برآزش برخوردار است؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر توصیفی- همبستگی از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان دختر دوره‌ی متوسطه‌ی اول شهر قم در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۳ بود. حجم نمونه با رجوع به راهکار (Kline (2015) برای مطالعاتی که از روش معادلات ساختاری استفاده می‌کنند، تعیین شد. Kline (۲۰۱۵) مطرح می‌کند که حداقل نسبت حجم نمونه برای هر متغیر مشاهده شده ۵ نفر است، نسبت ۱۰ نفر به ازای هر متغیر مناسب‌تر و نسبت ۲۰ نفر به ازای هر متغیر مطلوب قلمداد می‌شود؛ بنابراین در پژوهش حاضر با توجه به امکان ریزش نمونه‌ها و همچنین اطمینان بالای یافته‌ها و تعمیم دهی بهتر، نمونه‌ای برابر با ۲۳۲ نفر، به روش خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند؛ بدین شیوه که ابتدا از میان نواحی چهارگانه شهر قم ناحیه دو به عنوان نخستین خوشه انتخاب شد. در مرحله بعد، در ناحیه دو از میان مدارس دختران، دو مدرسه به تصادف انتخاب شدند. در مرحله سوم، در میان پایه‌های تحصیلی، پایه‌های هفتم تا نهم مبنای نمونه‌گیری قرار گرفتند و سپس به صورت تمام‌شماری پرسش‌نامه در میان دانش‌آموزان توزیع شد که در نهایت ۲۳۲ پرسش‌نامه تکمیل گردید. معیارهای ورود عبارت بود از: اعلام رضایت آگاهانه برای شرکت در مطالعه و ملاک خروج از پژوهش، عدم تمایل به تکمیل پرسشنامه و تکمیل ناقص پرسشنامه بیش از ۵ درصد سوالات بود. در این مطالعه، اصول اخلاقی پژوهش شامل رازداری و حفظ حریم خصوصی اشخاص رعایت شد. داده‌ها با استفاده از مدل معادلات ساختاری در نرم‌افزار AMOS²⁴ تحلیل شدند.

ابزارهای پژوهش

۱. پرسشنامه فرسودگی تحصیلی برسو، سالانوا و اسپچلی^۸ (۱۹۹۷)

پرسشنامه فرسودگی تحصیلی را Bersou A, salanova J. (1997) ساخته‌اند. این پرسشنامه خودگزارشی است و دارای ۱۵ گویه و ۳ خرده مقیاس (خستگی تحصیلی، بی‌علاقگی تحصیلی و ناکارآمدی تحصیلی) را می‌باشد. که با روش درجه‌بندی لیکرت ۵ درجه‌ای کاملاً مخالف تا کاملاً موافق

طریق آلفای کروناخ و هم از روش بازآزمایی پس از دو ماه بازآزمون، بین ۰/۶۹ تا ۰/۷۵ گزارش کرده‌اند. در ایران نیز، حمیدی (۱۳۸۶) میزان قابلیت اعتماد با استفاده از روش آزمون - آزمون مجدد به صورت همبستگی بین دو اجرا بر روی نمونه ای با حجم ۱۰۰ نفر آزمودنی با فاصله زمانی یک ماه از یکدیگر محاسبه و بیانگر قابل اعتماد بودن آن بود.

یافته‌ها

نتایج جمعیت شناختی پژوهش نشان داد که از مجموع ۲۳۲ نفر انتخاب شده از جامعه آماری، تعداد ۸۲ نفر (۳۵ درصد) پایه هفتم، ۷۰ نفر (۳۱) پایه هشتم و ۸۰ نفر (۳۴ درصد) پایه نهم بودند. سطح تحصیلات پدر تعداد ۵۲ نفر بیسواد (۱۹ درصد)؛ ۳۲ نفر زیردیپلم (۱۳ درصد)؛ ۴۹ نفر دیپلم (۲۲ درصد)؛ ۷۷ نفر فوق دیپلم (۳۶ درصد) و ۱۷ نفر لیسانس و بالاتر (۶ درصد) بودند. سطح تحصیلات مادر ۷۹ نفر بیسواد (۳۶/۵ درصد)؛ ۴۵ نفر زیردیپلم (۱۹/۵ درصد)؛ ۳۳ نفر دیپلم (۱۴ درصد)؛ ۴۶ نفر فوق دیپلم (۲۰/۵ درصد) و ۲۴ نفر لیسانس و بالاتر (۹/۵ درصد) بودند. ۴۷ نفر دارای وضعیت اجتماعی - اقتصادی ضعیف (۱۸ درصد)، ۹۵ نفر متوسط (۴۲ درصد) و ۹۰ نفر خوب (۴۰ درصد) بودند. میانگین و انحراف معیار سن شرکت کنندگان به ترتیب برابر ۱۴/۸۵ و ۰/۴۵ بود. در جدول ۱ میانگین، انحراف استاندارد، کجی، کشیدگی و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش ارائه شده است.

دوستان در اندازه‌های هفت درجه‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۷ (کاملاً موافقم) می‌سنجد. حداقل و حداکثر نمره فرد در کل مقیاس به ترتیب ۱۲ و ۸۴ و در هر یک از زیرمقیاس‌های حمایت خانوادگی، اجتماعی و دوستان به ترتیب ۴ و ۲۸ محاسبه می‌شود. نمره بالاتر نشان دهنده حمایت اجتماعی ادراک شده بیشتر است. سازندگان پرسشنامه همسانی درونی را با روش آلفای کروناخ ۰/۸۸ محاسبه کردند و در ایران نیز بشارت (۱۳۹۸) ضرایب آلفای کروناخ برای کل مقیاس و ماده‌های سه زیرمقیاس حمایت اجتماعی خانوادگی، اجتماعی و دوستان را به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۸۷، ۰/۸۳ و ۰/۸۹ به دست آورده است.

۴. پرسشنامه سبک‌های دلبستگی کولینز و رید^۱ (۱۹۹۰):

Collins and Read در سال ۱۹۹۰ بر اساس نظریه Hazan and Shaver (1987) پرسشنامه سبک دلبستگی را تهیه کردند. این مقیاس شامل خودارزیابی از مهارت‌های ایجاد روابط و خودتوصیفی شیوه شکل‌دهی روابط دلبستگی نسبت به چهره های دلبستگی نزدیک است و مشتمل بر ۱۸ داده می‌باشد که از طریق علامت‌گذاری روی یک مقیاس ۵ درجه ای (از نوع لیکرت) سنجیده می‌شود. این پرسشنامه ۳ زیر مقیاس دارد که عبارتند از: سبک اضطرابی که با سبک دلبستگی دوسوگرا مطابقت دارد. سبک نزدیک بودن که با سبک دلبستگی ایمن مطابقت دارد. سبک وابستگی که تقریباً عکس دلبستگی اجتنابی است. کولینز و رید، پایایی زیرمقیاس‌های این مقیاس را هم از

جدول ۱: میانگین، انحراف استاندارد، کجی، کشیدگی و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱. جو عاطفی خانواده	۱					
۲. حمایت اجتماعی	۰/۵۳**	۱				
۳. سبک دلبستگی ایمن	۰/۱۸**	۰/۲۱**	۱			
۴. سبک دلبستگی اجتنابی	-۰/۳۱**	-۰/۳۱**	-۰/۱۴*	۱		
۵. سبک دلبستگی دوسوگرا	-۰/۲۲**	-۰/۱۵*	-۰/۱۶*	۰/۲۵**	۱	
۶. فرسودگی تحصیلی	-۰/۴۱**	-۰/۳۰**	-۰/۱۹**	۰/۲۰**	۰/۳۱**	۱
میانگین	۵۷/۶۲	۴۲/۳۵	۱۲/۲۶	۱۰/۵۶	۱۲/۵۸	۵۲/۷۹
انحراف استاندارد	۱۴/۰۷	۱۰/۰۶	۳/۳۸	۳/۵۵	۵/۷۸	۱۷/۰۱
کجی	-۰/۴۲	-۰/۵۷	-۰/۱۰	۰/۶۱	-۰/۲۲	۰/۱۰
کشیدگی	-۰/۴۸	۰/۱۲	-۰/۰۶	۰/۶۸	-۰/۵۷	-۰/۴۲

* p<۰/۰۵ **p<۰/۰۱

و بین سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا با فرسودگی تحصیلی رابطه مثبت و معنادار ($p<۰/۰۱$)؛ اما سبک دلبستگی ایمن با

نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد بین جو عاطفی خانواده و حمایت اجتماعی با فرسودگی تحصیلی رابطه منفی و معنادار ($p<۰/۰۱$)

کجی و کشیدگی مربوط به تمام متغیرهای مشاهده شده، کمتر از یک بود که بیانگر آن است که توزیع هیچ کدام از متغیرهای مشاهده شده، تفاوت معنی دار با توزیع نرمال ندارد. هم خطی چندگانه متغیرهای پیش بین نیز با استفاده از آماره اغماض یا تحمل^{۱۳} و عامل تورم واریانس^{۱۴} بررسی شد. نتایج نشان داد که مقادیر ارزش های تحمل به دست آمده برای متغیرها بالای ۰/۳۲ و در دامنه ۰/۳۲ تا ۰/۷۴ بود که نشان دهنده نبود هم خطی چندگانه بین متغیرهای پیش بین است. همچنین مقدار عامل تورم واریانس به دست آمده برای متغیرها کوچک تر از ۱۰ و در دامنه ۱/۲۴ تا ۲/۱۵ بود که بیانگر نبود هم خطی چندگانه بین متغیرهای پیش بین است. جدول ۲ شاخص های برازش مدل پژوهش را نشان می دهد.

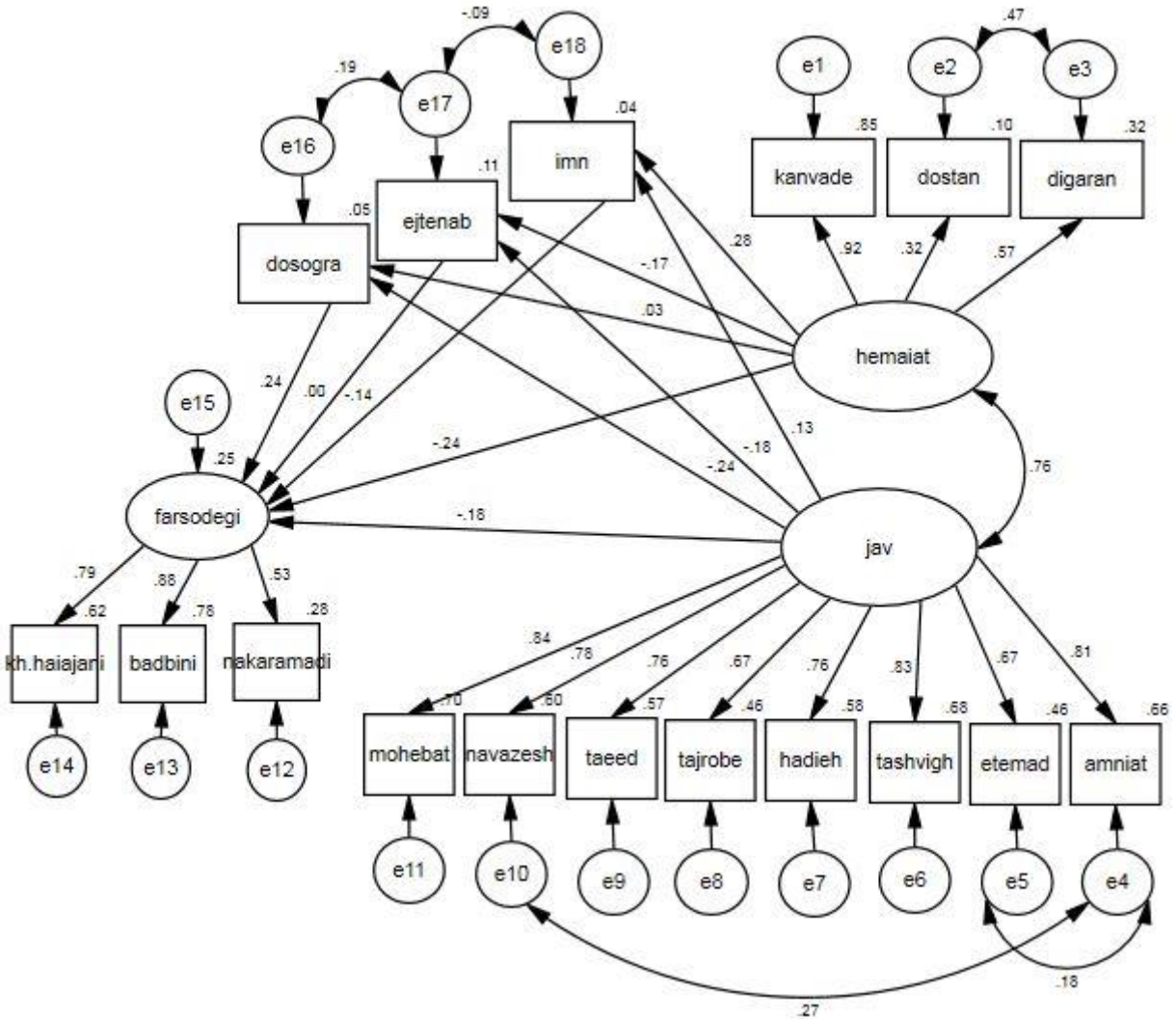
فرسودگی تحصیلی رابطه منفی و معناداری داشت ($p < 0/01$). جو عاطفی خانواده با سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا رابطه منفی و معناداری نشان داد ($p < 0/01$)؛ و با سبک دلبستگی ایمن رابطه مثبت معناداری داشت ($p < 0/01$). حمایت اجتماعی با سبک دلبستگی اجتنابی و دوسوگرا رابطه منفی و معنادار ($p < 0/01$) و با سبک دلبستگی ایمن رابطه مثبت و معناداری داشت ($p < 0/01$). برای آزمون مدل فرضی، چند مفروضه اصلی معادلات ساختاری شامل داده های گمشده^{۱۵}، نرمال بودن^{۱۶} و هم خطی چندگانه^{۱۱} بررسی شد. در پژوهش حاضر از روش جایگزینی^{۱۲} داده های گمشده با میانگین استفاده شد و جهت بررسی نرمال بودن متغیرها از کجی و کشیدگی متغیرها استفاده گردید. دامنه مقادیر ضریب کجی از -۰/۵۷ تا ۰/۶۱ و دامنه مقادیر ضریب کشیدگی از -۰/۵۷ تا ۰/۶۸ بود. در مجموع مقادیر

جدول ۲: شاخص های برازش مدل های پیشنهادی و اصلاح شده

شاخص	χ^2	Df	P	χ^2/df	RMSEA	GFI	AGFI	CFI	NFI	IFI	TLI
مدل پیشنهادی	۳۴۶/۰۶	۱۱۱	۰/۰۰۱	۳/۱۱	۰/۰۹	۰/۸۶	۰/۸۱	۰/۸۶	۰/۸۱	۰/۸۶	۰/۸۳
مدل اصلاح شده	۱۸۶/۰۴	۱۰۵	۰/۰۰۱	۱/۷۷	۰/۰۵۸	۰/۹۲	۰/۸۸	۰/۹۵	۰/۹۰	۰/۹۶	۰/۹۴
مقدار مطلوب	-	-	> ۰/۰۵	< ۳	< ۰/۰۸	> ۰/۹۰	> ۰/۸۵	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰	> ۰/۹۰

روابط دو طرفه برقرار شد و نتایج مدل اصلاح شده در جدول ۲ نشان می دهد که بر اساس معیار Hu & Bentler (۱۹۹۹) مدل از برازش مطلوبی برخوردار است. ضرایب استاندارد مسیرهای مدل مفهومی در شکل ۲ نشان داده شده است.

نتایج جدول ۲ نشان داد مدل پیشنهادی اولیه دارای برازش در برخی از شاخص ها نبود. از این رو، به کمک شاخص های اصلاحی^{۱۵} پیشنهادی بین بعضی از خرده مؤلفه های جو عاطفی خانواده، حمایت اجتماعی ادراک شده و سبک های دلبستگی

شکل ۲: مدل اصلاح شده جو عاطفی خانواده و حمایت اجتماعی بر فرسودگی تحصیلی با میانجی گری سبک‌های دلستگی

جدول ۳: ضرایب استاندارد و غیراستاندارد مسیرهای مستقیم مدل پژوهش

فرضیه	سطح معنی داری	نسبت بحرانی	برآورد استاندارد	برآورد غیراستاندارد	متغیر وابسته	مسیر	متغیر مستقل
تأیید	۰/۰۴۱	-۲/۱۰	-۰/۱۸	-۰/۴۰۱	فرسودگی تحصیلی	←	جو عاطفی خانواده
تأیید	۰/۰۳۵	-۲/۷۶	-۰/۲۴	-۰/۲۴۲		←	حمایت اجتماعی
تأیید	۰/۰۴۷	-۲/۰۷	-۰/۱۴	-۰/۱۵۸		←	سبک دلستگی ایمن
رد	۰/۹۴۶	۰/۰۶۸	۰/۰۰۱	۰/۰۰۵		←	سبک دلستگی اجتنابی
تأیید	۰/۰۳۳	۲/۷۸	۰/۲۴	۰/۱۵۹		←	سبک دلستگی دوسوگرا
تأیید	۰/۰۴۸	۱/۹۸	۰/۱۳	۰/۲۶۴	سبک دلستگی ایمن	←	جو عاطفی خانواده
تأیید	۰/۰۳۲	۲/۹۸	۰/۲۸	۰/۲۵۵		←	حمایت اجتماعی
تأیید	۰/۰۴۱	-۲/۱۱	-۰/۱۸	-۰/۳۸۲	سبک دلستگی اجتنابی	←	جو عاطفی خانواده
تأیید	۰/۰۳۹	-۲/۰۸	-۰/۱۷	-۰/۱۶۲		←	حمایت اجتماعی
تأیید	۰/۰۳۴	-۲/۸۵	-۰/۲۴	-۰/۸۱۴	سبک دلستگی دوسوگرا	←	جو عاطفی خانواده
رد	۰/۸۳۳	۰/۲۱۱	۰/۰۳	۰/۰۴		←	حمایت اجتماعی

**p < ۰/۰۱

معناداری نقش میانجی سبک‌های دلبستگی در رابطه بین جو عاطفی خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده با فرسودگی تحصیلی از آزمون بوت استراپ^{۱۶} با ۲۰۰۰ نمونه استفاده شد.

همانگونه که در جدول فوق ملاحظه می‌شود ضرایب مسیر مربوط به اثرهای مستقیم متغیرهای پژوهش در سطح ۰/۰۵ برای اکثر متغیرها معنادار است. در ادامه به منظور آزمون

جدول ۴: نتایج آزمون بوت استراپ اثر غیرمستقیم مدل پژوهش

سطح معنی داری	فاصله اطمینان ۹۵٪		اثر غیرمستقیم	مسیر		
	حد پایین	حد بالا		متغیر ملاک	متغیر واسطه	متغیر پیش‌بینی
۰/۰۴*	-۰/۱۴	-۰/۰۳۲	-۰/۰۷۱	فرسودگی تحصیلی	سبک دلبستگی ایمن	جو عاطفی خانواده
۰/۳۳۱	-۰/۰۸	۰/۰۴۵	-۰/۰۲۱		سبک دلبستگی اجتنابی	
۰/۰۴*	-۰/۱۲	-۰/۰۲	-۰/۰۶۹		سبک دلبستگی دوسوگرا	
۰/۰۳۳*	-۰/۲۱	-۰/۰۶۱	-۰/۰۸۱		سبک دلبستگی ایمن	حمایت اجتماعی ادراک شده
۰/۳۴۷	-۰/۰۴۱	۰/۰۲۸	-۰/۰۰۳		سبک دلبستگی اجتنابی	
۰/۰۳۸*	-۰/۱۶۲	-۰/۰۴۱	-۰/۰۷۸		سبک دلبستگی دوسوگرا	

* p<۰/۰۵ **p<۰/۰۱

حمایت و همدلی که فرزند بداند در مواردی که از عهده مسائل تحصیلی بر نمی‌آید، از سوی خانواده مورد قضاوت قرار نمی‌گیرد و این امر را به ناتوانی‌های ذهنی و شخصیتی وی نسبت نمی‌دهند، عوامل خطر مرتبط با فرسودگی تحصیلی کاهش می‌یابند (مومنی، عباسی، پیرانی و بگیان کوله مرز، ۱۳۹۶). همچنین، می‌توان گفت که تعاملات خانواده نقش مهمی در شادمانی افراد ایفاء می‌کند. این تعاملات و روابط بین فردی بین والدین، والدین و فرزندان و همشیره‌ها و هر فرد دیگری که در خانه زندگی می‌کند، وجود دارد. کارکرد سالم این الگوهای تعاملی، سلامت روان افراد را افزایش می‌دهد و مشخص شده است که کارکرد خانواده با شادمانی فرزندان در ارتباط است (Botha, Wouters & Booyesen, et al, 2017). لذا می‌توان انتظار داشت که در خانواده‌های با کارکرد مناسب، فرزندان توان حل مشکلات و مسائل تحصیلی را با رویکردهای همکارانه و سازگارانه داشته باشند، که این امر تا حدی از فرسودگی تحصیلی جلوگیری می‌کند (Mulbourn and Lawrence, 2018).

طبق یافته‌های مدل پژوهش حمایت اجتماعی دارای اثر علی و مستقیم بر فرسودگی تحصیلی بود؛ این یافته با نتایج پژوهش‌های بیانفر و امیریان (۱۴۰۰)، صدوقی و هاشم‌نژاد (۱۳۹۹)، کیانفر و قلاوند (۱۳۹۸)، Gräbel (2020), Kim, Jee, Lee, (2012), Kutsal & Bilge (2017), An & Lee همسو است. در توجیه این همسویی و پیش‌بینی منفی فرسودگی با حمایت اجتماعی می‌توان به الگوی اثر ضربه گیر یا الگوی اثر، حمایت اجتماعی به عنوان سپر، در حین تنیدگی عمل می‌کند و تنیدگی‌های فرد را کاهش می‌دهد (Cohen, Underwood & Gottlieb., 2000). در حالی که انتظارات آموزشی، تنیدگی را در

طبق نتایج جدول ۴، مسیر غیرمستقیم مدل تأیید شد. در نتیجه سبک دلبستگی ایمن و دوسوگرا به صورت جزئی و نه کلی قادر به میانجیگری معنادار بین متغیرهای پیش‌بین و ملاک بودند و جو عاطفی خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده از طریق میانجیگری سبک دلبستگی ایمن و دوسوگرا اثر غیرمستقیم بر فرسودگی تحصیلی دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش مدل ساختاری فرسودگی تحصیلی بر اساس جو عاطفی خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده از طریق میانجی‌گری سبک‌های دلبستگی در دانش‌آموزان دختر متوسطه شهر قم تدوین شد و برازش مدل مذکور در جامعه‌ی دانش‌آموزان مورد تأیید قرار گرفت. طبق یافته‌های مدل پژوهش جو عاطفی خانواده دارای اثر علی و مستقیم بر فرسودگی تحصیلی بود؛ این یافته با نتایج پژوهش‌های ابراهیمی و همکاران (۱۴۰۱)، حاجی حسنی (۱۳۹۷)، Kumar and Gonzalez et al. (2020), Lahr (2014) همسو است. این محققان در نتایج پژوهش خود ارتباط منفی و معنی‌دار بین جو عاطفی مثبت و فرسودگی تحصیلی پیدا کردند. در بیان این یافته می‌توان گفت که نهاد خانواده در مقام اولین جایگاه تعلیم و تربیت، شکل دهنده بسیاری از نگرش‌ها و دیدگاه‌های فرزندان خواهد بود. نوع نگاه و نحوه برخورد خانواده‌ها با امر تحصیل و یا حتی ارزش بودن یا نبودن تحصیل در خانواده، می‌تواند اثرات متفاوتی بر نگرش فرزندان به تحصیل بگذارد و مشخص شده است که سطوح متعادل مشارکت خانواده‌ها در تحصیل فرزندان، نقش مؤثری در سلامت روان دانش‌آموزان دارد (Wong, Ho, Wong, Tung, et al. 2018). می‌توان گفت که در جو خانواده مبتنی بر

طبق یافته‌های مدل پژوهش سبک دلبستگی اجتنابی دارای اثر علی و مستقیم بر فرسودگی تحصیلی نبود؛ این یافته با نتایج پژوهش‌های باغبان و سلیمی (۱۴۰۰)، (Eriksen et al (2022)؛ Ipoli et al (2021) ناهمسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت ماهیت پیچیده متغیرهای علوم انسانی و وجود متغیرهای میانجی دیگری که در این پژوهش مورد بررسی قرار نگرفته‌اند می‌تواند دلیلی باشد بر اینکه ما نتوانیم رابطه واقعی بین دو متغیر سبک دلبستگی اجتنابی و فرسودگی تحصیلی را آن‌گونه که هست شناسایی کنیم. به همین خاطر توصیه می‌شود رابطه این دو متغیر در پژوهش‌های دیگر مورد بررسی قرار گیرد تا ماهیت رابطه بین این دو متغیر بیشتر آشکار گردد.

طبق یافته‌های مدل پژوهش سبک دلبستگی دوسوگرا دارای اثر علی و مستقیم بر فرسودگی تحصیلی بود؛ این یافته با نتایج پژوهش‌های باغبان و سلیمی (۱۴۰۰)، (Eriksen et al (2022)؛ Ipoli et al (2021) همسو است. واکنش‌های هیجانی افراد در موقعیت‌های تنش‌زا به صورت طیف وسیعی از شغف و شادمانی تا هیجان‌های معمولی اضطراب، خشم، ناامیدی و افسردگی است. اما معمول‌ترین پاسخ به محرک‌های تنش‌زا به شکل اضطراب کرد پیدا می‌کند. افرادی که دلبستگی اضطرابی دارند، اغلب از راهبردهای مقابله‌ای هیجان‌مدار استفاده می‌کنند. هدف راهبردهای هیجان‌مدار کم کردن استیصال ناشی از تنیدگی است. اگر این هیجانها به صورت آگاهانه و متناسب با موقعیت انتخاب شوند، می‌توانند منجر به واکنش مثبت یا منفی در افراد شوند. اما اگر با شرایط منطبق نباشند ممکن است با تنیدگی همراه گردند. بنابراین، می‌توان گفت تاریخچه دلبستگی ناپایم در کودکی، که در بزرگسالی به سبک دلبستگی اجتنابی و یا سبک دلبستگی دوسوگرای مضطرب منجر می‌گردد، به احتمال زیاد به ضعف درکنارآمدن با مسائل و درنتیجه به فرسودگی می‌انجامد. به گفته Ronen and Mikulincer (2009) هنگامی که دلبستگی شکل نگرفته یا حمایت نشده باشد، احساس امنیت حاصل نمی‌شود. در نتیجه، شک و تردید در مورد حُسن نیت دیگران و احترام گذاشتن به فرد و دوست داشتن او رشد خواهد کرد.

طبق یافته‌های مدل پژوهش جو عاطفی خانواده دارای اثر علی و مستقیم بر سبک دلبستگی ایمن بود؛ این یافته با نتایج پژوهش‌های مشهدی و محمدی (۱۳۸۸)، (Kapanee & Rao (2007)، Hinnen, Sanderman & Sprangers (2009)، (2010) Crichton همسو است. اصلانی و همکاران (۱۳۹۱) در تحقیق خود به بررسی رابطه‌ی بین سبک‌های دلبستگی با کارکرد خانواده پرداختند، و به این نتیجه رسیدند که سبک دلبستگی ایمن با کارکرد خانواده رابطه معنی‌دار مثبت دارد و بین

فراگیران افزایش می‌دهد و موجب اضطراب و خسته شدن آنان از درس خواندن می‌شود. فراگیرانی که از درس خواند احساس فرسودگی می‌کنند، به نظر می‌رسد، فکر می‌کنند کمتر توسط دیگران حمایت می‌شوند. در مقابل حمایت اجتماعی سپری را علیه تنیدگی ایجاد می‌کند و فردی که حمایت اجتماعی بیشتری دریافت می‌کند، تنیدگی کمتری را احساس می‌کند و در نتیجه فرسودگی تحصیلی کمتری را نیز تجربه می‌کند (Cohen et al., 2000; Craven Yeni, 2011). Halbesleben (2006) در بررسی خود به ارتباط مستقیم بین احساس ارزشمند بودن و حمایت اجتماعی از سوی دوستان و خانواده دست یافت؛ بنابراین؛ هنگامی که فرد توانایی کافی برای مقابله با تنیدگی را ندارد و توانایی درخواست کمک از دیگران را نیز ندارد، حمایت اجتماعی منابعی را در اختیار فرد برای مقابله با تنیدگی قرار می‌دهد و مانند سپر از وی محافظت می‌کند. Tweets (1986) در این زمینه معتقد است که اصولاً حمایت اجتماعی برای نظم دهی به تنیدگی و زمینه‌ای برای مقابله، ارائه می‌شود.

طبق یافته‌های مدل پژوهش سبک دلبستگی ایمن دارای اثر علی و مستقیم بر فرسودگی تحصیلی بود؛ این یافته با نتایج پژوهش‌های باغبان و سلیمی (۱۴۰۰)، (Eriksen et al (2022)؛ Ipoli et al (2021) همسو است. Pins (2004) معتقد بود، بزرگسالان دارای سبک دلبستگی ایمن، در موقعیت‌های ایجاد کننده فرسودگی، بیشتر جنبه‌های مثبت را می‌یابند و گرایش به نادیده گرفتن استرس دارند (Pins, 2004). بر اساس تئوری بالبی، تاریخچه دلبستگی ایمن در کودکی، منبعی درونی را در بزرگسالی به وجود می‌آورد که به افراد کمک می‌کند موقعیت‌هایی را که به فرسودگی می‌انجامد، مثبت ارزیابی کرده و به طور سازنده با تجارب استرس‌زا مقابله کنند (Bowlby, 1980). نوع دلبستگی ایجاد شده در دوران کودکی، در مراحل بعدی زندگی نیز تداوم می‌یابد و عملکرد فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد. تاریخچه روابط عاطفی کودک با مادر خود آثار طولانی مدت به همراه دارد و تا بزرگسالی مشهود است (Goodwin, 2003). این روابط، عملکرد تحصیلی دانشجویان را متأثر می‌کند. پژوهش حاضر نشان داد، شکل‌گیری سبک دلبستگی ایمن در دانش‌آموزان بر فرسودگی تحصیلی آنان اثر منفی دارد. بزرگسالان دارای سبک دلبستگی ایمن، روابط صمیمی با دیگران برقرار می‌کنند و آنها این روابط را شاد، دوستانه، قابل اعتماد و همراه با احساس همدلی توصیف می‌نمایند، برقرار چنین روابطی در محیط دانشگاه، به کاهش سطح خستگی عاطفی و شک و بدبینی و افزایش خودکارآمدی می‌انجامد که مؤلفه‌های فرسودگی تحصیلی هستند.

دارند. هنگامی که در روابط احساس امنیت وجود داشته باشد، افراد بهتر می‌توانند برای دریافت کمک و حمایت به دیگران روی آورند. از سوی دیگر افراد با دل‌بستگی ایمن تمایل بیشتری دارند تا به سایر افراد کمک کنند. این رابطه متقابل منجر به شکل‌گیری صمیمیت در تعاملات شده و سازگاری در تعاملات اجتماعی را افزایش می‌دهد. چنانچه مادر در زمان‌های مورد نیاز در دسترس باشد و نسبت به نیازهای کودک حساسیت نشان دهد، کودک احساس امنیت کرده و براساس تعامل سازنده با مادر، مهارت‌هایی مانند همکاری، همدلی، نظم دهی هیجان، همیاری، مشارکت و اعتماد به نفس لازم را در خود پرورش می‌دهد و از راهبردهای مقابله‌ای سازش یافته تری استفاده می‌کند. از آنجاکه سازگاری اجتماعی مستلزم داشتن مهارت‌های اجتماعی است، لذا کودکان دارای دل‌بستگی ایمن با به کارگیری مهارت‌های اجتماعی، پذیرش اجتماعی بیشتری کسب نموده و سازگاری اجتماعی بالاتر را بروز می‌دهند؛ که مجموعه این عوامل می‌تواند حاکی از رابطه متقابل حمایت اجتماعی ادراک شده و سبک دل‌بستگی ایمن باشد.

طبق یافته‌های مدل پژوهش جو عاطفی خانواده دارای اثر علی و مستقیم بر سبک دل‌بستگی اجتنابی بود؛ این یافته با نتایج پژوهش‌های مشهدی و محمدی (۱۳۸۸)، Kapani and Rao (2007), Henin et al. (2009), Crichton (2010) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت یکی از موضوعات مهم برای کاهش سبک دل‌بستگی اجتنابی تحصیلی دانش‌آموزان، ایجاد محیط مناسب برای حفظ رابطه دوستانه والد-فرزند است. باید توجه داشت که حمایت عاطفی خانواده می‌تواند تأثیر بسزایی در جلوگیری از مشکلات روانی داشته باشد. از طرف دیگر زمانی که جو عاطفی خانواده سالم و مبتنی بر حمایت و همدلی باشد، کودک اطمینان پیدا می‌کند هر زمانی که توانایی موفقیت در مسائل درسی را نداشته باشد (دچار شکست تحصیلی شود) یا مشکلات روانی دارد از سوی خانواده مورد قضاوت قرار نمی‌گیرد و این امر به صفات شخصیتی او نسبت داده نمی‌شود؛ در نتیجه زمینه برای تلاش بیشتر و سبک دل‌بستگی اجتنابی کمتر فراهم می‌شود.

طبق یافته‌های مدل پژوهش حمایت اجتماعی دارای اثر علی و مستقیم بر سبک دل‌بستگی ایمن بود؛ این یافته با نتایج پژوهش Nourialiga et al (2021) همسو است. در زمینه تبیین رابطه منفی بین حمایت اجتماعی ادراک شده و سبک دل‌بستگی اجتنابی می‌توان گفت که ویژگی اصلی دل‌بستگی اجتنابی، تمایل به رها شدن از دل‌بستگی است. افراد با دل‌بستگی اجتنابی باور دارند که نمی‌توان به دیگران اعتماد کرد، بنابراین در تعاملات خود از دیگران اجتناب می‌کنند. این موضوع منجر

سبک‌های دل‌بستگی ناایمن اجتنابی و اضطرابی دوسوگرا با کارکرد خانواده رابطه منفی معنی‌دار وجود دارد. یافته‌های پژوهش مشهدی و محمدی (۱۳۸۸) حاکی از آن است که نحوه عملکرد خانواده، کیفیت نگهداری و نحوه‌ی تعامل بین افراد خانواده تعیین‌کننده نوع دل‌بستگی در کودک، نوجوان و بزرگسال می‌باشد. همچنین تحقیقات (Henin et al. (2009), Crichton (2010) and Kapani and Rau (2007) نیز با پژوهش حاضر ناهمسو می‌باشد.

Heenen et al (2009) نشان دادند که افراد با سبک دل‌بستگی ایمن میزان پایینی از عدم رضایت از خود، روابط و زندگی را گزارش دادند و به این نتیجه رسیدند که روابط و تجربیات اولیه به شکل دل‌بستگی بر تجربیات زندگی بعدی تأثیر می‌گذارد. این محققان دریافتند که افرادی که سبک‌های دل‌بستگی ناایمن داشتند، میزان بالایی از طرد توسط والدین، میزان پایینی از حمایت خانوادگی و میزان پایینی از هماهنگی و گرمی در کانون خانواده را گزارش دادند.

نظریه دل‌بستگی تأکید دارد که ارتباط‌های اولیه دوران کودکی، سبک‌های دل‌بستگی فرد را شکل می‌دهند. این سبک‌ها بر دیدگاه فرد درباره خود، دیگران و روش سازماندهی تعامل‌های بین فردی او تأثیر می‌گذارند. طبق نظریه دل‌بستگی، توانایی تکیه بر مظاهر دل‌بستگی مهمترین پیامد امنیت دل‌بستگی است، که از یک سو، تعامل با مظاهر دل‌بستگی که در دسترس و پاسخگوی نیازهای فرد هستند، عملکرد بهینه سیستم دل‌بستگی را تسهیل کرده، احساس دل‌بستگی ایمن را افزایش می‌دهد، این احساس شامل انتظارات مثبت درباره‌ی دسترسی به دیگران در موقعیت‌های مخاطره‌آمیز، دید مثبت از خود به عنوان توانا و باارزش و اعتماد فزاینده به حمایت جویی به عنوان ابزارهای حمایتی است. از سوی دیگر، تعامل با افراد مهمی که به نیازهای دل‌بستگی فرد پاسخگو نباشند باعث احساس ناامنی در خصوص حسن نیت دیگران و احساس تردید درباره تأثیر نزدیکی جویی می‌شود.

طبق یافته‌های مدل پژوهش حمایت اجتماعی دارای اثر علی و مستقیم بر سبک دل‌بستگی ایمن بود؛ این یافته با نتایج پژوهش Nourialiga et al (2021) همسو است. براساس نظریه دل‌بستگی تجارب اولیه کودک در ارتباط با مراقب اولیه در روابط آتی فرد تأثیر دارد. این تجارب، منجر به شکل‌گیری مدل‌های درون‌کاری شده و انتظارات افراد در سایر روابط را شکل می‌دهند. دل‌بستگی ایمن منجر به تشکیل مدل‌های درون‌کاری می‌شود که اعتماد به سایر افراد و انتظار تعاملات مثبت از ویژگی‌های اصلی آن است. کودکان با سبک دل‌بستگی ایمن به توانایی مراقب‌شان برای پاسخگویی به نیازهای آنان اطمینان

جو عاطفی خانواده مناسب باشد، قوانین خشک و غیرقابل تغییر بر فضای خانواده حاکم نیست، فرزندان مورد پذیرش والدین قرار می گیرند، در تصمیم گیری های مختلف نظر فرزندان نیز پرسیده می شود، در این صورت فرزندان جرأت و قدرت ابراز عقیده پیدا می کنند، به زوایای مختلف مشکل توجه کرده و در حل مسائل مشارکت می کنند، در نتیجه از روبه رو شدن با مسائل چالش برانگیز نمی ترسند و از مشکلات اجتناب نمی کنند.

طبق یافته های مدل پژوهش حمایت اجتماعی دارای اثر علی و مستقیم بر سبک دلبستگی دوسوگرا نبود؛ این یافته با نتایج پژوهش (Nourialiga et al (2021) ناهمسو است. در تبیین این نتیجه می توان گفت عوامل دیگری غیر از حمایت اجتماعی می تواند در کیفیت دلبستگی نوجوانان تأثیر داشته باشد. مثل محیط خانوادگی و عوامل فرهنگی و یا شخصیت خود فرد که ممکن است در تعیین نوع دلبستگی نوجوانان تأثیرگذار بوده باشد. البته با توجه به مبانی نظری و پژوهش های فراوانی که رابطه حمایت اجتماعی و سبک های دلبستگی را تأیید می کنند، محتمل تر به نظر می رسد بی دقتی در پرکردن پرسشنامه ها با توجه به زیاد بودن سوالات و یا برداشت اشتباه دانش آموزان از سوالات و کافی نبودن استفاده از پرسشنامه برای گردآوری اطلاعات از دلایل رد این فرضیه باشند.

طبق یافته های مدل پژوهش جو عاطفی خانواده با میانجی گری سبک دلبستگی ایمن بر فرسودگی تحصیلی اثر علی و غیرمستقیم داشت؛ این یافته با نتایج پژوهش های ابراهیمی و همکاران (۱۴۰۱)، باغبان و سلیمی (۱۴۰۰)، مشهدی و محمدی (۱۳۸۸)، حاجی حسنی (۱۳۹۷)، Ipoli, Eriksen et al (2022); Luo, et al (2021), González Olivares et al (2020), Kumar & Lal (2014), Wang, Zhang & Chen (2016) و Henin et al. (2009) همسو است. در تبیین این یافته می توان گفت خانواده هایی که پذیرای فرزندان بوده و روابط سردی بین اعضای خانواده حاکم است، فرزندان شان به شکل معناداری سبک دلبستگی ناایمن را نشان می دهند و از سوی دیگر والدین گرم و صمیمی که قاطع و اطمینان بخش هستند، نوجوانان شان بیشتر سبک دلبستگی ایمن را از خود نشان می دهند. از سوی دیگر افراد با دلبستگی ایمن به دلیل برخورداری از روابط بین فردی باثبات و صمیمانه، لذت از روابط و عدم نگرانی از طرد، احساس ارزش نسبت به خود و دیگران، عاطفه مثبت و رضایت از زندگی را تجربه می کنند که به نظر این خصایص می توانند در کاهش فرسودگی آنان تأثیرگذار باشند. در توجیه دیگری برای این یافته از تحقیق لازم به ذکر است که در سبک دلبستگی ایمن اعتماد به خود و دیگران و انتظارات واقع

به دلسرد شدن بیشتر از تعاملات اجتماعی می شود و این باور از طریق مجموعه ای از تعاملات در طول عمر تأیید می شود. این افراد به دلیل داشتن روان سازه های ناسازگار و بازخوردهای منفی نسبت به مادر، خود را شایسته دریافت توجه از سوی دیگران نمی دانند، از صمیمیت می هراسند و در مقابل برای حفظ استقلال عاطفی و رفتاری با ایجاد فاصله نسبت به دیگران و سعی در مستقل بودن در روابط اجتماعی سازگاری کمتری نشان می دهند. افراد دارای دلبستگی ناایمن اجتنابی به علت داشتن هراس از نزدیکی توانایی کمتری در همدلی و اهمیت دادن به نیازهای دیگران دارند و در نتیجه در روابط اجتماعی سازگاری کمتری بروز می دهند. همچنین این افراد در زمان بروز تعارض و تنش در روابط بین فردی موضعی خاموش و منفعل را اتخاذ می کنند و همین مسئله منجر به طرد بیشتر این افراد از روابط اجتماعی و در نتیجه کاهش سازگاری اجتماعی می شود.

طبق یافته های مدل پژوهش جو عاطفی خانواده دارای اثر علی و مستقیم بر سبک دلبستگی دوسوگرا بود؛ این یافته با نتایج پژوهش های مشهدی و محمدی (۱۳۸۸)، Kapani and Rao (2007), Henin et al. (2009), Crichton (2010) همسو است. در تبیین این یافته می توان گفت یکی از عوامل مهم در تأمین سلامت و بهداشت روانی فرزندان، روابط صحیح و متعادل والدین با آنها است، فرزندان در فضای خصوصی و صمیمانه خانواده یاد می گیرند چه احساسی نسبت به خود داشته باشند، دیگران چه واکنشی نسبت به آنها خواهند داشت و آنها باید چگونه درباره واکنش های احساسی دیگران فکر کنند. بی توجهی والدین به سالم سازی روانی و عاطفی کودکان و نوجوانان و نبود روابط مناسب در بیشتر موارد آنها را با کمبودهای عاطفی، انگیزش و مشکلات روانی روبه رو می سازد و این عامل باعث می شود فرزندان در هنگام روبه رو شدن با مشکلات و مسائل زندگی به جای حل کردن مسائل از آنها فرار (اجتناب) کنند. از سوی دیگر باید توجه داشت که خانواده یک نهاد اجتماعی است و روابط میان اعضای آن از اهمیت خاصی برخوردار است. نوع روابط میان اعضای خانواده، فضایی ایجاد می کند که در آن افکار، احساسات، عواطف و رفتارها زاده می شوند و متقابلاً بر روابط موجود در خانواده اثر می گذارند. وجود جو عاطفی گرم و همراه با پذیرش والدین باعث می شود اعضای خانواده هنگام روبه رو شدن با مشکلات با هم گفتگو کنند و به حل مشکل بپردازند. در نتیجه فرزندان نیز می آموزند که چگونه مسائل را مستقلانه حل کنند و در نتیجه آنان از انعطاف پذیری شناختی مناسبی برخوردار می شوند و اجتناب تجربه ای در آنان کاهش می یابد. باید توجه داشت زمانی که

مراقب اصلی در خانواده اصلی است که می تواند بر چگونگی کیفیت زندگی در مدرسه و فرسودگی تحصیلی تأثیر بگذارد. در این رابطه Bowlby (1982) معتقد بود که اهمیت برخورداری از سبک دلبستگی ایمن در دوران کودکی و داشتن جوّ خانوادگی ایمن به حدی است که کودکانی که در موسسات پرورش کودک رشد می کنند و از رابطه عاطفی، حمایتی و مراقبتی مراقبان خود به قدر کافی بهره نمی برند در بزرگسالی دارای ویژگی های شخصیتی تحت عنوان شخصیت بی عاطفه خواهند بود. نظریه دلبستگی معتقد است که نوع رابطه مادر و کودک در سال های اولیه زندگی در خانواده اصلی و میزان دسترس پذیری به مادر، میزان حمایت مادر هنگام احساس خطر، میزان پاسخگویی مادر و تکیه گاهی ایمن بودن برای کودک تا بتواند به کاوش در محیط پیردازد سبک دلبستگی او را تشکیل می دهند. در صورتی که خانواده اصلی دارای سطح سلامت بالا و روابط مناسبی باشد، سبک دلبستگی ایمن در افراد شکل می گیرد. این سبک ها و الگوهای دلبستگی و روابط تا بزرگسالی ادامه می یابد و در روابط بزرگسالی فرد منعکس می شوند. پژوهش ها نشان می دهند که کیفیت روابط مادر و کودک بسیار حایز اهمیت است. در صورتی که رابطه کودک با مادر خود در کودکی به صورت غیرحساس، مداخله گرانه و ناسازگار بوده باشد سبک دلبستگی اضطرابی در فرد به وجود می آید. افراد اضطرابی در جستجوی صمیمیت و نزدیک شدن به همسالان خود هستند، با این حال، آنها به طور دایم نگران قطع ارتباط با دیگران هستند و آن را پیش بینی می کنند. به عبارت دیگر، به علت ارزش پایینی که برای خود و ارزش بالایی که برای دیگران قایل هستند به طور مداوم در این فکر به سر می برند که همسالان و دوستان شان از آنها راضی نیستند و در نهایت آنها را ترک خواهند کرد. به طور خلاصه، روابط عاطفی ضعیف و غیرحمایتگر فرد در کودکی در خانواده اصلی با به وجود آوردن یک سبک دلبستگی غیرایمن و اضطرابی/دوسوگرا به شدت بر فرسودگی تحصیلی و کیفیت زندگی در مدرسه تأثیر گذاشته و آن را کاهش می دهد.

طبق یافته های مدل پژوهش حمایت اجتماعی با میانجی گری سبک دلبستگی ایمن بر فرسودگی تحصیلی اثر علی و غیرمستقیم داشت؛ این یافته با نتایج پژوهش های بیانفر و امیریان (۱۴۰۰)، باغبان و سلیمی (۱۴۰۰)، صدوقی و هاشم نژاد Eriksen et al (2022)؛ کیانفر و قلاوند (۱۳۹۸)؛ Ipoli et al (2021)؛ González et al (2020)؛ Grabel Kim et al (2017) (2020)؛ Nourialegha et al (2021) و Kutsal & Bilge (2012) همسو است. در نظریه های دلبستگی، کیفیت و چگونگی رابطه بین فرد و والدین یا دوستان صمیمی به عنوان مهمترین اصل در نظر گرفته می شود Bowlby معتقد بود نظریه دلبستگی فقط نظریه ی تحول

بینانه و در نتیجه نوع راهبردهای هیجانی و ارتباطی افراد که از نتایج مدل های درون کاری است باعث می شود که افراد دلبسته ایمن از آمادگی بیش تری برای رویارویی با مسائل و مشکلات برخوردار باشند (Bowlby, 1969) لذا محتمل به نظر می رسد که این افراد فرسودگی تحصیلی کمتری را تجربه نمایند.

طبق یافته های مدل پژوهش جو عاطفی خانواده با میانجی گری سبک دلبستگی اجتنابی بر فرسودگی تحصیلی اثر علی و غیرمستقیم نداشت؛ این یافته با نتایج پژوهش های ابراهیمی و همکاران (۱۴۰۱)، باغبان و سلیمی (۱۴۰۰)، مشهدی و محمدی (۱۳۸۸)، حاجی حسنی (۱۳۹۷)، Ipoli، Eriksen et al (2022)؛ Luo et al (2021)، González et al (2020)، Hinnen et al (2009) و Kumar & Lal (2014) (2016)، در تبیین این یافته می توان گفت قطعاً در دامان خانواده متغیرهای بسیار مهمتر و تأثیرگذارتری نسبت به دلبستگی ناایمن اجتنابی وجود دارد که می تواند فرسودگی تحصیلی فرد را پیش بینی کند، در نتیجه در پژوهش کنونی سبک دلبستگی اجتنابی قادر به میانجی گری معنادار بین جو عاطفی خانواده و فرسودگی تحصیلی نبود و باید سایر عواملی که می توانند در این بین نقشی داشته باشند، برای مثال ابعاد رشد فرد، ویژگی های ارتباط والد-نوجوان و ویژگی های روان شناختی بزرگسالی (Steinberg & Silverberg, 1987) و عزت نفس و مشکلات ارتباطی را نیز در نظر گرفت. در این زمینه می توان به این مورد اشاره کرد در صورتی که خانواده از سبک دلبستگی ایمنی برخوردار باشد این امر سبب می شود که سبک دلبستگی فرزندان در دوران کودکی هم شکل ایمنی به خود بگیرد و در نتیجه سبک دلبستگی کودکان به سمت انواع دلبستگی ناایمن هدایت نگردد.

طبق یافته های مدل پژوهش جو عاطفی خانواده با میانجی گری سبک دلبستگی دوسوگرا بر فرسودگی تحصیلی اثر علی و غیرمستقیم داشت؛ این یافته با نتایج پژوهش های ابراهیمی و همکاران (۱۴۰۱)، باغبان و سلیمی (۱۴۰۰)، مشهدی و محمدی (۱۳۸۸)، حاجی حسنی (۱۳۹۷)، Ipoli، Eriksen et al (2022)؛ Luo et al (2021)، González et al (2020)، Hinnen et al (2009) و Kumar & Lal (2014) (2016) همسو است. اینگونه می توان مطرح کرد که نظریه دلبستگی با مبنا دانستن تعامل های دوران کودکی با مراقب اصلی، نظریه های روانکاوی کلاسیک و نئوفرویدی به طور گسترده در این رابطه به بحث پرداخته اند. نظریه دلبستگی و همچنین پژوهش های تجربی که در رابطه با دلبستگی انجام شده اند نشان داده اند که سبک های دلبستگی بزرگسالان غالباً متأثر از سبک های دلبستگی تجربه شده آنها در دوران خردسالی و ارتباطات آنها با

۱۳۹۱). دلبستگی یک پیوند عاطفی عمیق است که با افراد خاصی در زندگی خود داریم که باعث می شود وقتی با آنها تعامل می کنیم لذت ببریم و در موقع استرس از نزدیکی آنها احساس آرامش کنیم. افراد دارای سبک دلبستگی دوسوگرا در برقراری روابط به خصوص در محیط‌های جدید دچار آشفتگی می‌شوند و حالتی از تعارض و دودلی دارند. این افراد اشتیاق زیادی به نزدیکی با دیگران دارند؛ اما هم‌زمان از این که ترک شوند نیز ترس بسیاری دارند (Casanova, Nelson, et al, 2021). آنان مطمئن نیستند که مورد عشق و علاقه‌ی دیگران هستند یا این که ارزش عشق ورزیدن و مورد حمایت قرار گرفتن را دارند. این وضعیت همراه با تردید و هراس است که منجر به اعتراضات خشم‌آور، حسادت، بدگمانی و نیاز به اطمینان جویی مکرر در این افراد می‌شود (Mikulincer & Shaver, 2003). لذا دور از تصور نیست که سبک دلبستگی دوسوگرا با فرسودگی تحصیلی رابطه‌ی علی داشته باشد.

در مجموع یافته‌های این پژوهش شواهد مطلوبی را برای تأیید نقش واسطه‌گری سبک‌های دلبستگی ایمن و دوسوگرا در رابطه‌ی بین جو عاطفی خانواده و حمایت اجتماعی ادراک شده با فرسودگی تحصیلی فراهم نمود و اطلاعات ارزشمندی را درباره ویژگی‌های کارکردی جو عاطفی خانواده، حمایت اجتماعی ادراک شده و سبک‌های دلبستگی در بافت مطالعاتی پیشایندهای فرسودگی تحصیلی فراهم کرده است. محدود بودن نمونه آماری به دانش‌آموزان دختر متوسطه اول از جمله محدودیت‌های پژوهش است که لازم در تعمیم‌دهی به سایر مقاطع و گروه‌های سنی و دانش‌آموزان پسر جنبه احتیاط رعایت گردد. شایسته است که این پژوهش در سایر اقشار جامعه مانند دانشجویان صورت پذیرد و تا جایی که امکان دارد از سنج‌ها و ابزارهای متنوع‌تری برای اندازه‌گیری جو عاطفی خانواده استفاده گردد. با توجه به اینکه در پژوهش حاضر از مدل معادلات ساختاری استفاده شده است و این تکنیک مبتنی بر همبستگی می‌باشد؛ لذا از استنباط روابط علی باید احتیاط کرد. نتایج این پژوهش ضرورت وجود گرمی، محبت، و صمیمیت در روابط والد فرزندی (کنترل بالا، پاسخ دهی بالا) یعنی جو عاطفی مثبت خانواده که موجب شکل‌گیری سبک دلبستگی ایمن می‌شود را ایجاد می‌کند از این رو پیشنهاد می‌شود دوره‌های آموزشی شیوه‌های فرزندپروری به والدین و خانواده‌های ایرانی چه در قالب کارگاه‌های آموزشی و رسانه‌های جمعی و سایر روش‌های آموزشی داده شود. همچنین یافته‌های این پژوهش می‌تواند با هدف تأثیرگذاری بر فرایند شکل‌گیری، تغییر و تحول سبک‌های دلبستگی و آسیب‌پذیری‌های روانی، در خدمت والدین، متصدیان امور تربیتی، متخصصان بالینی و پژوهشگران علاقه‌مند به این

کودکی نیست، بلکه نظریه‌ی تحول در طول حیات است و رفتارهای دلبستگی و پیامدهای آنها در سراسر زندگی فعال و حاضرند و به هیچ وجه به دوره‌ی کودکی محدود نمی‌شوند. اگر چه کاهش فراوانی و شدت رفتار دلبستگی با افزایش سن تصدیق شده اما کیفیت روابط دلبستگی بویژه از اوایل نوجوانی به بعد ثابت می‌ماند. نظریه دلبستگی بزرگسالان که از نظریه‌ی دلبستگی بالبی و آینس وورث نشأت گرفته است، برای تبیین تفاوت‌های فردی در شناخت‌ها، احساسات و رفتارهایی که در زمینه روابط نزدیک و صمیمی در دوره‌ی نوجوانی رخ می‌دهد، مطرح شده است. بر طبق این نظریه تفاوت فردی در سبک دلبستگی، از تجربیات افراد از روابط نزدیک قبلی شان نشأت می‌گیرد که این تجربیات با رابطه‌ی دلبستگی بین کودک و مراقب اولیه‌اش، معمولاً مادر شروع می‌شود (Mikulincer & Shaver, 2003). از سوی دیگر بر اساس نظریه دلبستگی، آینس وورث، تجارب دلبستگی اولیه کودک زیربنای عاطفی و شناختی را فراهم می‌کند که تا بزرگسالی ادامه می‌یابد. فقدان دلبستگی ایمن به اختلال سلوک، اضطراب، پرخاشگری، افت تحصیلی، نقص در مهارت‌های اجتماعی و سازگاری ضعیف منجر می‌شود (Santrock & Yussen, 2005)؛ اما داشتن دلبستگی ایمن می‌تواند باعث کاهش فرسودگی تحصیلی گردد. طبق یافته‌های مدل پژوهش حمایت اجتماعی با میانجی‌گری سبک دلبستگی اجتنابی بر فرسودگی تحصیلی اثر علی و غیرمستقیم نداشت؛ این یافته با نتایج پژوهش‌های بیانفر و امیریان (۱۴۰۰)، باغبان و سلیمی (۱۴۰۰)، صدوقی و هاشم‌نژاد (۱۳۹۹)، کیانفر و قلاوند (۱۳۹۸)، Eriksen et al (2022)؛ Ipoli et al (2021); Grabel (2020); Nourialeagha et al (2021)، Kim et al (2017) و Kutsal & Bilge (2012) ناهمسو است. دلیل این را می‌توان بیش از همه از وزن بالای جو عاطفی خانواده در پیش‌بینی فرسودگی تحصیلی نسبت به حمایت اجتماعی دانست.

طبق یافته‌های مدل پژوهش حمایت اجتماعی با میانجی‌گری سبک دلبستگی دوسوگرا بر فرسودگی تحصیلی اثر علی و غیرمستقیم داشت؛ این یافته با نتایج پژوهش‌های بیانفر و امیریان (۱۴۰۰)، باغبان و سلیمی (۱۴۰۰)، صدوقی و هاشم‌نژاد (۱۳۹۹)، کیانفر و قلاوند (۱۳۹۸)، Eriksen et al (2022)؛ Ipoli et al (2021); Grabel (2020); Nourialeagha et al (2021)، Kim et al (2017) و Kutsal & Bilge (2012) همسو است. در تبیین این یافته می‌توان گفت که سبک دلبستگی یکی از مهمترین عوامل مؤثر در تعاملات بین فردی است که در دوران کودکی فرد شکل گرفته و با توجه به محیط اجتماعی و خانوادگی که در آن تحول یافته است در سنین بعدی ادامه می‌یابد (حمیدی، ۱۳۸۸؛ به نقل از کیمیایی و جمشیدی،

پیش بینی فرسودگی تحصیلی دانش آموزان دختر دوره دوم مقطع متوسطه. نشریه روان پرستاری، ۴(۱۰)، ۲۳-۳۴.

ارجمند، نورا، کاظمیان مقدم، کبری. (۱۳۹۸). بررسی رابطه میان جو عاطفی خانواده و ادراک از محیط مدرسه با اشتیاق تحصیلی دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهر اهواز. فصلنامه علمی- پژوهشی خانواده و پژوهش. ۱۶ (۴): ۱۵۹-۱۴۳.

باغبان، فاطمه و سلیمی، مسعود. (۱۴۰۰). پیش بینی فرسودگی تحصیلی، خودپنداره تحصیلی و انگیزش پیشرفت براساس سبک های سه گانه دلبستگی در دانش آموزان متوسطه اول شهر اصفهان، نخستین کنفرانس ملی آینده پژوهی، علوم تربیتی و روانشناسی، شیراز

بشارت، محمدعلی. (۱۳۹۸). مقیاس چندبعدی حمایت اجتماعی ادراک شده: پرسشنامه، روش اجرا و نمره گذاری. روانشناسی تحولی: روانشناسان ایرانی. ۱۵(۶۰)، ۴۲۸-۴۱۲.

بنانی، محبوبه؛ برجلی، محمود؛ امینی، ناصر و خدابنده، فاطمه. (۱۳۹۷). مقایسه جو عاطفی خانواده کودکان دارای اختلال اضطرابی با کودکان عادی. مطالعات پیش دبستان و دبستان. ۳(۹)، ۵۶-۴۳.

بیانفر، فاطمه و امیریان، محمد. (۱۴۰۰). پیش بینی فرسودگی تحصیلی براساس دشواری تنظیم هیجان و حمایت اجتماعی در دانش آموزان پسر مقطع متوسطه دوم شهرستان ابراهیم، همایش ملی پژوهش های حرفه ای در روانشناسی و مشاوره با رویکرد از نگاه معلم، میناب

ثمیری صفا، جعفر و دشتی اصفهانی، مهلا و پوردل، مژگان. (۱۴۰۰). تدوین مدل سرزندگی تحصیلی بر اساس ارتباط با مدرسه، جو عاطفی خانواده، خودکارآمدی و درگیری تحصیلی دانش آموزان فصلنامه پژوهشهای مشاوره، ۲۰(۷۷)، ۴۴-۲۱.

حاجی حسنی، مهرداد. (۱۳۹۷). پیش بینی فرسودگی تحصیلی در دانش آموزان شهرکرد بر مبنای تمامیت خواهی و جو عاطفی خانواده در سال تحصیلی ۹۶-۱۳۹۵. مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان. ۱۷ (۴): ۳۰۴-۲۹۳

حمیدی، فریده. (۱۳۸۶). بررسی رابطه سبک دلبستگی و شادکامی با رضایت زناشویی متأهلین شاغل در بیمارستان خاتم الانبیاء شهر تهران. زن و مطالعات خانواده. ۲(۶)، ۱۲۱-۱۳۶.

حمیدی، فریده. (۱۳۸۶). بررسی رابطه سبک دلبستگی و شادکامی با رضایت زناشویی متأهلین شاغل در بیمارستان خاتم الانبیاء شهر تهران. زن و مطالعات خانواده. ۲(۶)، ۱۲۱-۱۳۶.

ذکی بخش محمدی، نسیم؛ محمدی، سعیده؛ جهانچی، متین. (۱۳۹۸). بررسی نقش عوامل فرسودگی تحصیلی در پیش بینی افکار خودکشی دانشجویان، سومین همایش ملی روانشناسی، تعلیم و تربیت و سبک زندگی، قزوین.

صدوقی، میترا و هاشم نژاد، یعقوب. (۱۳۹۹). تأثیر حمایت اجتماعی بر فرسودگی تحصیلی با نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی، سومین کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی، علوم اجتماعی و علوم انسانی

زمینه ها قرار گیرد و به این ترتیب به تعیین و تغییر راهبردهای پرورشی منتهی گردد.

موازن اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

واژه نامه

۱. فرسودگی تحصیلی
۲. جو عاطفی خانواده
۳. حمایت اجتماعی ادراک شده
۴. سبک های دلبستگی
۵. پرسشنامه فرسودگی تحصیلی برسو، سالانوا و اسچفلی
۶. پرسشنامه جو عاطفی خانواده هیل برن
۷. پرسشنامه حمایت اجتماعی ادراک شده زیمت، دالم و فارلی
۸. پرسشنامه سبک های دلبستگی کولینز و رید
۹. گمشده
۱۰. نرمال بودن
۱۱. هم خطی چندگانه
۱۲. روش جایگزینی
۱۳. تحمل
۱۴. عامل تورم واریانس
۱۵. شاخص های اصلاحی
۱۶. بوت استرپ

منابع فارسی

ابراهیمی، مریم و حاتمیان، پیمان و رهدار، محمد. (۱۴۰۱). نقش بدتنظیمی هیجانی، اهمال کاری تحصیلی و جو عاطفی خانواده در

- Bersou A, salanova J. Schaufeli.c. (1997). Burnout during nursing education predicts lower occupational preparedness and future performance: A longitudinal study 49 (8):988.
- Bianfar, Fatemeh and Amirian, Mohammad. (2021). Prediction of academic burnout based on the difficulty of emotion regulation and social support in secondary school boys of Iranshahr city, National conference of professional researches in psychology and counseling with a teacher's perspective approach, Minab. [in Persian]
- Botha, F., Wouters, E., & Booyesen, F. (2018). Happiness, socioeconomic status, and family functioning in South African households: A structural equation modelling approach. *Applied Research in Quality of Life*, 13(4), 947-989.
- Bowlby, J. (1980) Attachment and loss: sadness and depression. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1980). Attachment and loss. Vol. III. Loss: Sadness and depression. Hogarth.
- Casanova, M. P., Nelson, M. C., Pickering, M. A., Appleby, K. M., Grindley, E. J., Larkins, L. W., & Baker, R. T. (2021). Measuring psychological pain: psychometric analysis of the Orbach and Mikulincer mental pain scale. *Measurement Instruments for the Social Sciences*, 3(1), 1-17.
- Cohen, S., Underwood, L. G., & Gottlieb, B. H. (2000). Social support measurement and intervention: A guide for health and social scientists. New York: Oxford University Press.
- Collins, N. L., & Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.
- Ebrahimi, Maryam and Hatmian, Peyman and Rahdar, Mohammad. (2022). The role of emotional dysregulation, academic procrastination and family's emotional atmosphere in predicting academic burnout of female students in the second year of high school. *Journal of Psychiatric Nursing*, 4(10), 23-34. [in Persian]
- Eriksen, E.H.& Calancy, C.M. (2022). Investigating the relationship between attachment styles and self-efficacy and قربان پور لقمجانی، امیر؛ دهقان، فاطمه؛ کریمی، فاطمه؛ رضائی، سجاد. (۱۳۹۸). نقش سبک‌های دلبستگی، سبک‌های عشق‌ورزی و ابرازگری هیجان در پیش‌بینی شادکامی معلمان متأهل. پژوهش‌نامه روانشناسی مثبت، ۵(۴)، ۳۴-۱۵.
- کیانفر، فرهاد و قلاوند، نادیا و قلاوند، طوبی. (۱۳۹۸). بررسی نقش میانجی کمال‌گرایی (مثبت) در ارتباط با استرس ادراک شده و حمایت اجتماعی با فرسودگی تحصیلی دانش‌آموزان، پنجمین کنفرانس ملی علوم انسانی و مطالعات مدیریت، تهران
- مشهدی، علی و محمدی، (۱۳۸۸). مقایسه سبک‌های دلبستگی در نوجوانان عادی و بزهکار. مطالعات تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه فردوسی، ۱۰ (۳)، ۱۴۰-۱۲۷.
- مومنی، خدامراد؛ عباسی، مسلم، پیرانی، ذبیح و بگیان کوله مرز، محمدجواد (۱۳۹۶). نقش هیجان‌پذیری و جو عاطفی خانواده در پیش‌بینی اشتیاق تحصیلی دانش‌آموزان. راهبردهای شناختی در یادگیری، ۵ (۸)، ۱۸۲-۱۵۹.
- نعامی، عبدالزهرا. (۱۳۸۸). رابطه بین کیفیت تجارب یادگیری با فرسودگی تحصیلی دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه شهید چمران اهواز. مطالعات روان‌شناختی، ۵(۳)، ۲۳-۱۱.

فهرست منابع

- Arjmand, Nora, Kazemian Moghadam, Kobri. (2018). Investigating the relationship between the emotional atmosphere of the family and the perception of the school environment with the academic enthusiasm of female students in the second year of secondary school in Ahvaz. *Family and research scientific-research quarterly*. 16 (4):159-143. [in Persian]
- Baghban, Fatemeh and Salimi, Massoud. (2021). Prediction of academic burnout, academic self-concept and motivation to progress based on three attachment styles in first secondary school students of Isfahan city, the first national conference on future studies, educational sciences and psychology, Shiraz [in Persian]
- Banani, Mahbobe; Barjali, Mahmoud; Amini, Nasser and Khodabandeh, Fatemeh. (2017). Comparing the emotional atmosphere of the family of children with anxiety disorder with normal children. *Preschool and elementary school studies*. 3(9), 56-43. [in Persian]
- Basharat, Mohammad Ali. (2018). Multidimensional scale of perceived social support: questionnaire, implementation method and scoring. *Evolutionary psychology: Iranian psychologists*. 15(60), 428-412. [in Persian]

- Hillburn, N. E. (1964). Parent-school involvement and school performance: Mediated pathways among socioeconomically comparable African American and Euro-American families. *Journal of Educational Psychology*, 95(12), 74-83.
- Hinnen, C., Sanderman, R., & Sprangers, M. A. G. (2009). Adult attachment as mediator between recollections of childhood and satisfaction with life. *Clinical psychology and psychotherapy*, 16, 10-21.
- Ipolyi, D., Csányi, E., Láng, A., & Meskó, N. (2021). Examining the mediating role of attachment style on the relationship between motivation, acceptance and academic burnout. *Frontiers in Psychology*, 12(2), 234.
- Kapane, A. R. M., & Rao, K. (2007). Attachment style in relation to family functioning and distress in college students. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 33(1), 15-21.
- Kianfar, Farhad and Qalavand, Nadia and Qalavand, Toubi. (2018). Investigating the mediating role of (positive) perfectionism in relation to perceived stress and social support with academic burnout of students, the 5th National Conference on Humanities and Management Studies, Tehran. [in Persian]
- Kim, B., Jee, S., Lee, J., An, S., & Lee, S. M. (2017). Relationships between social support and student burnout: A meta-analytic approach. *Stress Health*, 1-8.
- Kim, B., Jee, S., Lee, J., An, S., & Lee, S. M. (2018). Relationships between social support and student burnout: A meta-analytic approach. *Stress and Health*, 34(1), 372-384.
- Kumar, R., & Lal, R. (2014). Study of academic achievement in relation to family environment among adolescents. *The International Journal of Indian Psychology*, 2(1), 146-155.
- Kutsal, D., & Bilge, F. (2012). A Study on the Burnout and Social Support Levels of High School Students. *Eğitim ve Bilim*, (Education and Science), 37(164), 283-297.
- Li, X., Kan, D., Liu, L., Shi, M., Wang, Y., Yang, X., et al. (2015). The mediating role of psychological capital on the association between occupational stress and job burnout among bank employees in China. *Int J Environ Res Public Health*. 12(3). academic burnout of students. *J Am Psychoanalytic Assoc*;8(3)361-9.
- González Olivares, Á. L., Navarro, Ó., Sánchez-Verdejo, F. J., & Muelas, Á. (2020). Investigating the relationship between family emotional patterns and academic burnout among students. *Frontiers in Psychology*, 11(4), 20-54.
- Goodwin, I. (2003). The relevance of attachment theory to the philosophy, organization, and practice of adult mental health care. *Clinical Psychology Review*, 23(1), 35-56.
- Gräbel, B. F. (2020). Investigating the relationship between perceived social support and academic burnout in male students. *J of Marketing Studies*, 5(1), 321-355.
- Gräbel, B. F. (2020). Investigating the relationship between perceived social support and academic burnout in male students. *J of Marketing Studies*, 5(1), 321-355.
- Gurbanpour Lafamjani, Amir; Dehghan, Fatima; Karimi, Fatima; Rezaei, Sajjad. (2018). The role of attachment styles, love styles and emotional expression in predicting the happiness of married teachers. *Research Journal of Positive Psychology*, 5(4), 15-34. [in Persian]
- Haji Hosni, Mehrdad. (2017). Prediction of academic burnout in Shahrekord students based on perfectionism and emotional atmosphere of the family in the academic year of 2015-2016. *Journal of Rafsanjan University of Medical Sciences*. 17 (4): 293-304. [in Persian]
- Halbesleben, J. R. B. (2006). Sources of social support and burnout: A meta-analytic test of the conservation of resources model. *Journal of Applied Psychology*, 91, 5, 1134-1145.
- Hamidi, F. (2007). Studying the relationship between attachment style and happiness with marital satisfaction of married people working in Khatam Al-Anbiya Hospital in Tehran. *Women and Family Studies*. 2 (6), 121-136. [Persian]
- Hamidi, Farida. (2007). Investigating the relationship between attachment style and happiness with marital satisfaction of married couples working in Khatam al-Anbia hospital in Tehran. *Women and Family Studies*. 2(6), 121-136. [in Persian]

- Samari Safa, Jafar and Dashti Esfahani, Mehla and Purdel, Mozghan. (2021). Compilation of the model of academic vitality based on the relationship with the school, the emotional atmosphere of the family, self-efficacy and academic engagement of students, *Counseling Research Quarterly*, 20(77), 21-44. [in Persian]
- Steinberg, L., & Silverberg, S. B. (1987). Influences on Marital Satisfaction during the Middle Stages of the Family Life Cycle. *Journal of Marriage and Family*, 49(4), 751-760.
- Oprisan, E., & Cristea, D. (2012). A few variables of influence in the concept of marital satisfaction. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 33, 468- 472.
- Tweets, P. A. (1986). Social Support as Coping Assistance. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 54, 4, 416-423.
- Verbeke, W., Belschack, F., Bagozzi, R. P., Pozharliev, R. I., & Ein Dor, T. (2019). Why Some People Just Can't Get No Satisfaction: Secure versus Insecure Attachment Styles Affect One's "Style of Being in the Social World. *International Journal of Marketing Studies*, 9(2), 36-55.
- Wang, M., Guan, H., Li, Y., Xing, C., & Rui, B. (2019). Academic burnout and professional self-concept of nursing students: A cross-sectional study. *Nurse education today*, 77, 27-31.
- Wong, R. S. M., Ho, F. K. W., Wong, W. H. S., Tung, K. T. S., Chow, C. B., Rao, N., ... & Ip, P. (2018). Parental involvement in primary school education: Its relationship with children's academic performance and psychosocial competence through engaging children with school. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 1544-1555.
- Zaki Bakhsh Mohammadi, Nasim; Mohammadi, Saeeda; Jahanchi, Mateen. (2018). Investigating the role of academic burnout factors in predicting students' suicidal thoughts, the third national conference on psychology, education and lifestyle, Qazvin. [in Persian]
- Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 5(2), 30-41.
- Luo, Y., Wang, Z., Zhang, H., & Chen, A. (2016). The influence of family socio-economic status on learning burnout in adolescents: Mediating and moderating effects. *Journal of Child and Family Studies*, 25, 2111-2119.
- Mashhadi, A., Mohammadi, (2009). Comparison of attachment styles in normal and delinquent adolescents. *Educational and Psychological Studies of Ferdowsi University*, 10 (3), 140-127. [Persian]
- Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal processes.
- Mollborn, S., & Lawrence, E. (2018). Family, peer, and school influences on children's developing health lifestyles. *Journal of health and social behavior*, 59(1), 133-150.
- Momeni, Kh., Abbasi, M., Pirani, Z., Bagian-Kohl-Marz, MJ. (2017). The role of emotionality and family emotional climate in predicting students' academic enthusiasm. *Cognitive Strategies in Learning*, 5 (8), 182-159. [Persian]
- Noami, Abdul Zahra. (2009). The relationship between the quality of learning experiences and academic burnout of master's students of Shahid Chamran University of Ahvaz. *Psychological studies*. 5(3), 11-23. [in Persian]
- Nourialegha, B., Ajilchi, B., & Kisely, S. (2021) Investigating the mediating role of social support in the relationship between attachment styles and academic burnout. *Australasian Psychiatry*, 28(4), 426-430.
- Pines, A. M. (2004). Adult attachment styles and their relationship to burnout: A preliminary, cross-cultural investigation. *Work & Stress*, 18(1), 66-80.
- Ronen, S., & Mikulincer, M. (2009). Attachment orientation and job burnout: The mediating roles of team cohesion and organizational fairness. *Journal of Social and Personal Relationships*, 26(4), 549-563.
- Sadoughi, Mitra and Hashem Nejad, Yaqoub. (2019). The effect of social support on academic burnout with the mediating role of academic self-efficacy, the third international conference on psychology, educational sciences, social sciences and humanities. [Persian]